

Heikki Uimonen

## MASA, MANKKA JA MÄ – c-kasetti kuuntelukulttuurin muuttajana 1970–1990

*C-kasetti ja kannettavat kasettinauhurit mullistivat yksityisen, yhteisen ja liikkuvan musiikinkuuntelun Suomessa 1970-luvulta lähtien. Jokapaikkaista kuuntelua edesauttoivat kattava kasettien vähittäismyyjien verkosto, Yleis-radion musiikkitarjonta ja kotiäänittämisen yleistyminen. Artikkelissa tarkastellaan sitä, millä tavoin kasetinkäyttö muutti musiikinkulutuksen ja kuuntelun käytäntöjä ja mitkä olivat teknologiset ja kulttuuriset edellytykset kasetin kotouttamiselle. Artikkelin empiirisen aineiston muodostavat vuonna 2010 järjestetyn Kasettimuistot-keruun vastaukset.*

Piirroskuvassa kaksi nuorta haaveilee ruohikolla puun katveessa. Vieressä on radiokasettinauhuri. Päiväkirjan tai ystävälle kirjoitetun kirjeen tyylillä laadittu teksti kertoo nuorenparin tapaamisesta ja siitä, kuinka on ”styylattu” kolmen kuukauden ajan. Pari pitää samanlaisesta musiikista, minkä kuunteleminen onkin helppoa nyt, kun ”Masa” osti Philipsin radionauhurin. Enää ei tarvitse kulkea muiden kannoilla hyvän musiikin toivossa, sillä ”on oma kone ja siihen kasetit. Valitaan vaan fiiliksen vaatima maisema ja unohdetaan koko muu maailma”.

Yksityisyyttä ja teini-intiimiyttä tiukkuva mainos julkaistiin nuortenlehti *Suosikissa* vuonna 1973. Romanttisessa asiayhteydessä se esitteli uuden radiokasettisoittimen ominaisuuksia: liikuteltavuutta, helppokäyttöisyyttä ja käyttäjän valinnanmahdollisuuksia yhdistää mielimusiikkiaan ja tilaa juuri haluamallaan tavalla. Samoja ominaisuuksia korostettiin lukuisissa *Suosikin* mainoksissa, jotka lisääntyivät merkittävästi 1970-luvun loppua kohden mentäessä. (Kilpiö & Uimonen 2010, 339–340.)

# Masa ja mä

Yhtenä päivänä se tuli jengissä mun luo ja kysyi, että lähtisinkö mä sen kanssa ulos. Mä lähdin, ja nyt on styyllattu kiinteesti kolme kuukautta.

Me viihdytään hienosti yhdessä ja pidetään ihan samoista asioista – niin kuin esimerkiksi samanlaisesta musiikista. Viime viikolla Masa osti Philipsin radiomankan.

Hieno juttu, sillä enää ei tarvitse roikkua kenenkään kannoilla kuullakseen kunnon piisejä.

On oma kone ja siihen hyvät kasetit.

Valitaan vain fiiliksen vaatima maisema ja unohdetaan koko muu maailma.

Masa ja mä yhdessä.



## Masa ja mä

Yhtenä päivänä se tuli jengissä mun luo ja kysyi, että lähtisinkö mä sen kanssa ulos. Mä lähdin, ja nyt on styyllattu kiinteesti kolme kuukautta. Me viihdytään hienosti yhdessä ja pidetään ihan samoista asioista – niin kuin esimerkiksi samanlaisesta musiikista. Viime viikolla Masa osti Philipsin radiomankan. Hieno juttu, sillä enää ei tarvitse roikkua kenenkään kannoilla kuullakseen kunnon piisejä. On oma kone ja siihen hyvät kasetit. Valitaan vain fiiliksen vaatima maisema ja unohdetaan koko muu maailma. Masa ja mä yhdessä.



**Uusi Philipsin ääniteknologian radiomankka RR 100 ja RR 101**

**Philipsin radiomankka RR 100**

**Philipsin radiomankka RR 101**

**PHILIPS**

Teiniromantiikkaa puun katveessa. Philips-radiomankkamainos *Suosikissa* vuonna 1973.

Nuortenlehdissä julkaistujen mainosten yhtenä myyntiargumenttina oli erityisesti nuorisolle suunnatun musiikin vähyys radio-ohjelmissa ja kuinka musiikinkuunteluun pystyi nyt vaikuttamaan omilla valinnoillaan. Musiikinkulutuksen muutoksessa merkittävää roolia näyttelikin kotiaänittäminen ja ”tyhjä” c-kasetti. Sen yleistymisen ja lukuisat käyttök kontekstit tulivat osaksi jokapaikkaista ja jokapäiväistä kuuntelua: mieleistä musiikkia saattoi kuunnella nyt käytännöllisesti katsoen missä tahansa, milloin tahansa ja kuinka paljon miellytti.

Mainosta voidaan tulkita myös kotouttamisen näkökulmasta. Kotouttamisella tarkoitetaan prosessia, jossa teknologia tulee ajan myötä osaksi arkea ja arkirutiineja (Peteri 2006, 55). Käyttäjien ja teknologian välisen vuorovaikutuksen ohella kotoutumista on myös se, missä elämänvaiheessa uusi teknologia omaksutaan. Kun 1970-luvulla syntyneiden kasetinkäyttö alkoi pääsääntöisesti teini-iässä, 1980-luvulla syntyneille uusi formaatti tuli osaksi leikkejä ja musiikinkuuntelua jo ennen kouluikää (Uimonen 2012).

Vaikka Philipsin vuonna 1963 kehittämän kasetin yleistymisen muutti musiikin tuotannon ja jakamisen käytännöllisesti katsoen kaikkialla maailmassa, on akateeminen kiinnostus aihetta kohtaan ollut varsin vähäistä. Ansiokkaita poikkeuksia tästä ovat Intiaan sekä Tansaniaan, Tunisiaan, Ruotsiin ja Trinidadiin sijoittuvat tutkimukset (Wallis & Malm 1984; Manuel 1988; 1993), joissa tarkastellaan kasettia osana musiikkiteollisuutta. Kasetin helppo käytettävyys ja monistettavuus tekivät mahdolliseksi valtavirran levyteollisuuden aseman kyseenalaistamisen sekä paikallistason musiikkituotannon ja ruohonjuuritason musiikinjakamisväylien kehittämisen. Kasetin demokratisoivat vaikutukset olivat merkittäviä niin Afrikan, Lähi-idän, Etelä-Amerikan kuin jälkikommunistisen Itä-Euroopan musiikkikulttuureissa. (Katz 2004, 12–13.)

Suomessa kasettia on tutkittu osana ääniteteollisuuden konteksteja, mutta ei juurikaan kasetinkäyttäjien näkökulmasta (Gronow & Saunio 1990; Muikku 2001). Aiheeseen perehdytään Musiquitous-hankkeessa (2012), jonka tutkimuskohteena on musiikinkulutuksen muuttuminen Suomessa 1920-luvulta nykypäivään. Hankkeen yhteydessä toteutettiin Kasettimuistot-keruu, jossa pyysimme vastaajia kertomaan kasetin käyttöön liittyvistä kokemuksistaan koskien muiden muassa sitä, kuinka kasetinkäyttö alkoi, millaista musiikkia kasetit sisälsivät sekä millä tavoin kasettia hyödynnettiin kotiaänittäminen ja musiikin sosiaalisen jakamisen yhteydessä (ks. myös MK 2012). Kyselyn järjestämistä puolsi musiikinkuuntelun muutoksen historiallisen kontekstin selvittäminen: tämän päivän digitaalinen ja jokapaikkainen musiikinkuuntelu rakentuu varsin vahvasti 1970-luvulla kasettikuuntelun yhteydessä muodostuneille käytännöille, joita ovat muiden muassa musiikin vapaa valittavuus, sen sosiaalinen jakaminen ja musiikin mobiilius.

Tässä artikkelissa tarkastelen Kasettimuistot-keruun vastauksia teknologian kotouttamisen näkökulmasta. Aineistoa luokittelemalla ja lähilukemalla selvitan sitä, miten nuoret kasetinkäyttäjät kotoutuivat uuden formaatin ja millä tavoin kasettiaänittäminen yleistymisen vaikutti musiikinkulutukseen ja kuuntelukulttuuriin. Kuuntelukulttuurilla tarkoitan fysiologisia, materiaalisia, sosiaalisia ja kulttuurisia

edellytyksiä ja käytäntöjä, jotka muokkaavat äänen kuulemistapah- tumaa ja ääniin liittyvien merkitysten tuottamista ja tulkitsemista.

Aluksi selvitän yleisellä tasolla äänen sähköakustista irrotetta- vuutta, teknisten innovaatioiden yleistymistä ja sitä, kuinka ne ovat vaikuttaneet musiikinkuunteluun ja musiikin sosiaaliseen jakamiseen. Sitten on vuorossa suomalaisen musiikkimedian muutosten esittely, erityisesti niiltä osin, kun muutokset koskevat nuorille suunnattua tarjontaa. Kasetin kotoutumista ja käyttöä arvioin suhteessa eri ka- setinkäyttäjäsukupolviin sekä siihen, mistä lähteistä kotiaänittäjät hankkivat musiikkinsa. Kasettimuistot-aineistoa esittelen silloin, kun se liittyy kulloinkin käsiteltävänä olevaan asiakokonaisuuteen.

## **Äänen tallennettavuus ja toistettavuus musiikinkuuntelun muuttajana**

Ääntä tallentava ja toistava teknologia on vaikuttanut peruuttamat- tomasti musiikin kuuntelukontekstien ja -repertuaarien muutoksiin. Teoreettisesti aihetta on tarkasteltu jokapaikkaisen musiikin ja joka- paikkaisen kuuntelun käsitteiden avulla (ubiquitous music, ubiquito- us listening), joilla viitataan musiikin käyttöyhteyksien lisääntymiseen ja monipuolistumiseen.

Uudet musiikinkuuntelukontekstit rakentavat musiikkirepertua- aareja. Musiikkia ei ainoastaan kuunnella eri tavoin eri tilanteissa, vaan se myös valitaan kuhunkin kuuntelutilanteeseen eri kriteereillä. (Kassabian 2002, 133; Uimonen 2012.) Kasetin myötä valinnan mah- dollisuudet lisääntyivät merkittävästi: vuonna 1971 syntyneen naisen mukaan ”seurusteluvaiheessa mukaan tuli kuvio, jossa uudelle ihas- tukselle tehtiin nauha, jossa oli hyviä tunnelma- tai pussailubiisejä, tai sitten sellaisia kappaleita, joiden kuuntelulla halusi tehdä vaiku- tuksen...” (Kper 2010, Km 797).

Äänen ja erityisesti musiikin mekaanista ja sähköakustista tallennet- tavuutta, muokattavuutta, kopioitavuutta ja siirrettävyyttä kutsutaan *transfoniaksi*. (Uimonen 2005, 60–61.) 1900-luvun ilmiönä se irrotti musiikin tietystä ajasta ja paikasta sekä muutti äänen käyttö- ja kuun- telukonteksteja. Suomalaisten musiikinkuluttajien ensikosketus trans- foniaan tuli laajemmassa mittakaavassa mahdolliseksi gramfonile- vyjen ja matkalaukkugramfonien yleistyttyä kaksikymmenluvulla. Innostus oli ennenkuulumatonta, sillä vuonna 1929 Suomessa myytiin ensimmäisen kerran yli miljoona gramfonilevyä. Merkillepantavaa on, että miljoonan levyn raja rikottiin uudelleen vasta 1970-luvulla. Tuontitullien alenemisen vuoksi lisääntynyttä ostoinnostusta on kut- suttu jälkikäteen ”gramfonikuumeeksi”. Aikalaisten kielenkäytössä äänimaiseman muutoksen herättämät tunteet ilmenivät puheena gramfonivillityksestä, gramfoni-innostuksesta, gramfoniepidemi- asta ja gramfonisairaudesta (Männistö-Funk 2009). Laite tarjosikin vaihtoehdon ajan sähköakustiselle musiikkitarjonnalle, joka Suomessa oli yksinomaan Yleisradion (per. 1926) varassa.

Musiikin liikkuvuutta lisäsi transistoriteknologian soveltaminen kodinelektroniikkaan 1950-luvulla. Transistorit pienensivät laitteiden kokoa ja virrankulutusta parantaen siten radioiden ja kannettavien

levysoittimien käyttömahdollisuuksia. Tämä ”transistorisaatio” (Weber 2009, 73) yhdistettynä ULA-verkon rakentamiseen vuonna 1957 ulotti ubiikkikuuntelun lähes koko Suomeen.

Omavalintaisten musiikkikoosteiden alustana kasettia edelsi kela-nauha. Fonografin tavoin sille ennakoitiin käyttötapoja, joista harvat toteutuivat – musiikkikuuntelukin jäi pohdinnoissa usein lapsipuolen asemaan. 1960-luvulla mainoksissa kelanauhaa korostettiin välineenä, joka tallensi perhe-elämän muistoiset hetket tai jolla pystyi laatimaan äänikirjeitä tai radionäytelmiä. Viimein sytyttiin ajatukselle, että kannettavalla kelanauhurilla ”populaarimusiikin fanit” saattoivat kuunnella suosikkimusiikkiaan missä tahansa. (Bijsterfeld & Jacobs 2009, 29–30.)

Kelanauhojen yleistymistä rajoitti se, että toisin kuin gramofoni, radio tai televisio, nauha ei tuottanut ääntä automaattisesti ja että nauhoitusten laatu oli riippuvainen käyttäjän luovuudesta ja omasta innostuksesta. (Bijsterfeld & Jacobs 2009, 30; 40.) Samat kriteerit pätevät äänittämättömään kasettiin. Tallentaminen kuitenkin helpottui ratkaisevasti, kun kasettipesä ymmärrettiin yhdistää transistoriradioon, mikä teki kotiaänittämistä kelanauhataallentamista vaivattomampaa ja varmatoimisempaa. Vuonna 1989 syntyneen naisen mukaan ”Tavallinen mankka, jossa oli yksi kasettipesä ja radio, oli yleisin laite, se kesti kaikki kolhut ja oli pettämätön” (Kper 2010, Km 201).

Äänilevyyn ja kelanauhaan verrattuna erityisesti äänittämätön kasetti oli ja on formaattina arkisempi. Tässä on sen vahvuus jokapäiväisen äänimaiseman ja kuuntelukulttuurin muokkaajana. Erikoisliikkeiden gramofoni- tai lp-levyihin verrattuna kasetti oli alusta saakka paremmin suuren yleisön ulottuvilla, mikä johtui kattavan myyntiverkoston kehittämisestä. Kasetti oli helppo poimia mukaan kauppareisulla päivittäistavaraliikkeestä, sille oli helppo tallentaa musiikkia ja tarvittaessa korvata musiikki toisella, mikäli sisältö ei miellyttänyt tai oli alkanut kyllästyttää. Myös uusien musiikkijulkaisujen saatavuus lisääntyi: esimerkiksi Hurriganesin esikoisalbumin *Rock and Roll All Night Long* myyntiä siivitti Keskon ostama kahdentuhannen kasetin erä. (Fagerholm & Riihimaa 2010, 95; Uimonen 2012.)

Äänittämättömät nauhat olivat helposti saatavilla ja tekivät transfonisen musiikin kuuntelusta ja tallentamisesta jokamiehen oikeuden. Paikallisten musiikkikulttuurien kannalta muutos oli merkittävä, sillä musiikin tuottaminen, kopioiminen ja jakaminen helpottuivat. Kasetista tuli pääasiallinen formaatti hajautetun musiikin tuotannon ja kulutuksen kannalta. (Garofalo 1999, 340–341.) Suomalaiset rock-musiikin tekijät toimittivat omakustannekasettejaan paikallisradioiden demo-ohjelmiin, lähettivät niitä samanmielisten kuunneltavaksi ympäri maailman ja vastaanottivat paluupostia maailmalta. Musiikilliset vaikutteet siirtyivät mantereelta toiselle kirjepostissa.

Kasetti edisti musiikin ammattilaisuutta ja harrastustoimintaa myös kotimaassa. Se toi aloittelevat harrastelijamusiikot yhteen toistensa ja faniensa kanssa, ehkä myös aavistuksen menestyksestä ja yleisönsuosioista. Vuonna 1967 syntyneen miehen mukaan ”kasetti teki musiikkia tunnetummaksi ja jakeli sitä loistavasti. Bändit pääsivät laajasti esille ja bändien vaihtokauppa oli aktiivista. Demottiin ja niilläkin sai jo

mainetta ja ystäviä. Pikkukaupungissa kasetti levisi nopeasti ja jo seuraavana päivänä koulun pihalla oli fanit odottamassa. Se oli hieno.” (Kper 2010, Km 42.)

Tekniikan historian kannalta tarkasteltuna kasetti alkoi menettää valta-asemaansa musiikkia tallentavana ja toistavana formaattina laserlevylle, jonka nimi compact disc on johdannainen c-kasetin compact cassette -nimestä (Keskinen 2011, 158). Cd:tä seurasivat mp3-tallenteet, musiikin lataaminen tietoverkoista tietokoneelle ja suorakuuntelu internetistä. Kasetin saapumisen kalkkiviivoille varmistasi Sony Corporationin tiedonanto vuodelta 2010, jonka mukaan musiikkikuuntelun mullistaneen walkman-kasettisoittimen valmistus päätettiin lakkauttaa (Peck 2010).

Kasetti on kuitenkin varsin sitkeähenkinen formaatti, kun sitä tarkastellaan henkilökohtaisen ja sosiaalisen musiikinkäytön näkökulmasta. Sen nykykäyttöä on selitetty demografisilla tekijöillä: 1970- ja 1980-luvuilla nuoruudessaan kasettia käyttäneet pitivät sitä parempana digitaalisiin musiikinkuunteluvälineisiin verrattuna. Kyse voi olla *teknostalgia*sta (technostalgia), ”katkeransuloisesta kaipuusta menneeseen, joka voidaan kokea ja elää uudelleen vanhan teknologian avulla” (Fickers 2009, 136; Lacasse & Bennett 2012).

Kasetin nostalgia-arvoa lisää epäilemättä se, että siltä kuunnellaan nuoruudessa hyväksi havaittua ja äänitettyä musiikkia. Kasettimuistokyselyssä maininnat nostalgisesta käytöstä ovat kuitenkin huomattavan vähäisiä verrattuna siihen, että runsaalla 13 prosentilla vastaajista kasetti on edelleen aktiivikäytössä: osalle kasetit ovat pääasiallinen tapa kuunnella musiikkia, osa käyttää niitä rinnan muun median kanssa. Tästä kertovat lukuisat kommentit, muiden muassa ”Ei ole käyttö päättynyt, mutta harventunut cd-levyjen takia” tai uhmakkaan määrätietoinen ”Kasetin käyttö ei pääty”. (Kper 2010, Km 553; Km 38.)

Nuorempien sukupolvien kasetinkäyttöä ovat kuuntelijoiden nettiyhteisöt ja vain kasetteina lanseeratut uutuusjulkaisut. Musiikkijournalisti Simon Reynoldsin (2012, 349–350) mukaan kasetin vaihtoehtokulttuurinen nykykäyttö rakentuu merkillesekoitukselle estetiikkaa, ideologiaa ja käytännöllisyyttä. 1980-luvulta lähtien se on ollut varsinainen tee-se-itse-väline industrial- ja noise -musiikintekijöiden keskuudessa verrattuna äänilevyyn, jonka käyttö edellytti raskaampaa taloudellista satsausta ja sopimuskäytäntöjä levyn valmistajan kanssa. Vastakulttuurinen jatkuvuus selittyy osin samoilla taloudellisilla syillä kuin 1980-luvullakin. Tyhjät kasetit ovat edullisia ja niiden saatavuus edelleen suhteellisen hyvä, minkä lisäksi niitä voi käyttää ripeään ja runsaaseen tallentamiseen ja julkaisemiseen. Analogisen tekniikan ”lämmin” saundi on sekin koettavissa kasetilta edullisemmin kuin äänilevyltä samalla kun kasettien pahvikannet tarjoavat cd:n kansia enemmän tilaa luovalle kansitaiteelle. Äänilevyn raksahdusten tavoin kasetin suhina muistuttaa käyttäjänsä siitä, että musiikki tulee tallenteelta (Reynolds 2012, 349–350). Kasetin retrokäytössä on transfonisen alustan ominaisäänestä tullut olennainen osa itse musiikin kuuntelukokemusta.

## Vähän jytympää musaa: musiikkitarjonnan lisääntyminen

Innovaatio menestyy, mikäli käyttäjä kokee sen tuottavan hyötyä tai olennaisesti suuremman hyödyn verrattuna tuotteeseen, jonka se korvaa. Innovaation on vielä sovelluttava yhteen olemassa olevan kulttuurin, arvojen, uskomusten, tarpeiden ja sosiaalisen järjestelmän kanssa. (Rogers 1995, 19–23.) Taipuisa kasettiformaatti sopi kaikkiin näihin: kelanauhaan verrattuna se oli kestävämpi ja helpompi käsitellä, äänilevyn rinnalla käytettynä se säästi levyjä kulumiselta ja mahdollisti musiikkikokoelmien koostamisen ja ubiikkikuuntelun. Selkein ristiriita vallitsevien kulttuuristen arvojen kanssa syntyi suhteessa tekijänoikeuslainsäädäntöön. Taustalla oli huoli kotiäänittämisen levymyyntiä vähentävästä vaikutuksesta, jota kompensoimaan säädettiin ns. kasettikorvaus. Tyhjistä kaseteista ryhdyttiin perimään maksua, josta saadut varat ohjattiin Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEKin välityksellä tukemaan kotimaista musiikkituotantoa (Uimonen 2011, 108).

Suomessa kasetin ja kasettisoittimien voittokulkua on selitetty niiden edullisella hinnalla äänilevyihin ja levysoittimiin verrattuna. Tämä pitääkin paikkansa etenkin ns. huoltoasemakasettien kohdalla, joilla tarkoitetaan ensisijaisesti autoilijoille tarkoitettuja, hinnaltaan edullisia tallenteita. Kasetti oli kustannustehokas formaatti myös kustantajalleen, sillä sen monistaminen ja jakelu oli edullisempaa ja vaivattomampaa äänilevyihin verrattuna. (Gronow 1990, 468; Muikku 2001, 168–169.)

Kasetin ja kasettisoittimien edullisempi hinta äänilevyihin ja levysoittimiin verrattuna ei kuitenkaan yksin riitä selittämään kasetin menestystä. 1970-luvun alusta lähtien kuluttajan ulottuvilla oli monenhintaisia tallenteita jos toki monenlaatuaisia laitteitakin. Jossakin tapauksissa hintakehitys oli itse asiassa päinvastainen. Varsin pienellä investoinnilla saattoi hankkia kannettavan levy- tai stereolevysoittimen, kun taas jotkut markkinoiden radiokasettinauhurit olivat hinnaltaan miltei puolet näitä kalliimpia. Uudet musiikkijulkaisut olivat LP-levyinä kasetteja edullisempia: vuonna 1974 tamperelaisen Epe's Music Shopin postimyyntiluettelossa LP maksoi 26 markkaa. Sama julkaisu kasettina maksoi 28 markkaa (23, 7 e ja 25, 6 e; *Suosikki* 1974, 24). Onkin syytä olettaa, että juuri ”tyhjällä” kasetilla oli suurempi osuus suomalaisten musiikinkuuntelukäytäntöjen muuttajana, kuin mitä sille on tähänastisessa tutkimuksessa suotu. Tämä pitää paikkansa erityisesti nuorten musiikinkuuntelijoiden kohdalla, joilla ei aina ollut taskurahoja täysihintaisten äänitteiden hankintaan.

Millaisessa mediamaisemassa kotiäänittäjät sitten tallensivat musiikkia kokoelmanauhoilleen kasetinkäytön aktiivivuosikymmeninä 1970–1990? Yleisradio lähetti rock- tai popmusiikkia 1970-luvulla seitsemän viikkotunnin ajan eri päivinä ja yksittäisinä ohjelmina. *Nuorten sävellahja* oli Kasettimuistot-aineiston perusteella kotiäänittäjien kestopuosikki, epäilemättä juuri siksi, että se soitti kuuntelijoiden toivekappaleita. Lähetyksillä olikin yli miljoona kuulijaa (Kemppainen 2009, 120). Vuosikymmenen loppua kohden ohjelmatarjontaa lisättiin, kunnes *Rockradio* aloitti lähetyksensä kesäkuussa 1980. Sille oli varattu ohjelma-aikaa kahdeksi iltapäivän tunniksi, minkä lisäksi ohjelmistoon

jäivät suosikkiohjelmat *Härmä-Rock*, *Pop eilen – tänään*, *Rokkivekkari* ja *Kovan päivän ilta*. Kotiäänittäjien kommenttien perusteella ohjelmasiällön muutos oli merkittävä määrällisesti ja laadullisesti: "Sitten tuli *Rockradio*, josta äänitin lähes kaikki siellä soitettavat biisit" ja "Meillä kuului vain kaksi radiokanavaa, joten äänitin *Rockradiosta* vähän jyytymää musaa" (Kper 2010, Km 533; Km 619). Kasetin edullinen hinta yhdistettynä radion musiikkitarjontaan toi musiikin niiden ulottuville, joille se olisi ollut muuten mahdotonta: "Oikeastaan koko nuoruus liittyy c-kasetteihin. Nimenomaan rahattomuuden takia ne olivat elintärkeitä, en osaa kuvitella mitä mistään olisi tullut ilman niitä ja *Rockradiota*" (Kper 2010, Km 910).

## Onnenmyyrän edullinen pakettitarjous: APOLLO - stereoradionauhuri + BIGSTON-kuulokkeet vain 695:-



ollo stereoradionauhurin säätimet ja liitännät

inisyäänitystaso/  
riksijännite-  
dikattori  
tereindikaattori  
ajutusasteikko  
altoaletuvalitsin AM  
altoaletuvalitsin FM  
FC-kytkin (auto-  
aallinen taajuuden  
rjaus)  
ittisyys  
änen voimakkuus,  
ikea kanava  
änen voimakkuus,  
asen kanava

- Äänen sävy
- Äänitysojainike
- Takaisinkekkaus
- Eteenpäinkekkaus
- Toisto
- Stopikasetinpoisto
- Taukopainike
- Stereo/monokytkin
- Nauhaladun valitsin
- CrO2-normaali
- Nauhuriradiotuni-  
kytkin
- Teleskooppiantenni
- Kondenssaattori-  
mikrofoni, oikea
- Kondenssaattori-  
mikrofoni, vasen
- Nauhalaskurin  
nollaus
- Nauhalaskuri
- Kuulokeiliitin
- Kaukosäätöliitin
- Mikrofoniliitin, oikea

- Mikrofoniliitin, vasen
- Äänitysojainiliitin,  
DIN
- Äänitysvihelyksen  
poisto (AM-äänityk-  
sissä)
- Ulkoisen jänniteläh-  
teen (akun) liitäntä
- Ulkoisen kaiuttimen  
liitin, vasen
- Ulkoisen kaiuttimen  
liitin, oikea
- Paristokotelo
- Verkköjänniteläitäntä



*Onnenmyyrä*  
Onnenmyyrä on  
Yhteiset Kuvalehdet  
Oy:n omistama nyky-  
aikainen viikkolehti,  
joka ilmestyy perjantai-  
päivä Hietalahdenranta-  
tie, Hietalahti, Helsinki 15,  
13. 00100.

nyt tästä itsellesi laadukas  
LO 1028 -stereoradionauhuri! Voit  
iella sitä missä tahansa, sillä  
LO toimii sekä verkkovirralla että  
silla (6 x 1.5V). Musiikkiteho on 8 W.  
LO sopii myös autokäyttöön.  
LO on kevyt ja kätevä kuljettaa  
na. Mitat n. 36 x 23 x 10 cm.  
LO-yhdistelmään kuuluu AM/FM-  
radio ja stereokasettinauhuri ja lisäksi  
iellä hyvät BIGSTON-kuulokkeet.  
Kaikki maksaa sinulle vain 695:-!  
aa, että voit maksaa myös osa-  
illa.

ei tarjous parane! Kannattaa tilata  
oimitusaika 2-4 vk. Palautusoikeus  
vää.

enkijelinen käyttöohje  
1/2 vuotta

tällä kertalla tai soita 90-641 119.

**KYLLÄ! Haluan stereoradionauhurin!**

Tilaan  
— kpl APOLLO-stereoradionauhuri +  
BIGSTON-kuulokepaketteja.

- Jos päättän pitää paketin, maksan sen  
 **käteisellä:** postinihakolla 195,- (+ postituskulut 40,-) ja 500,-  
 10 vrkn kuluttua lähetyksen lunastamisesta, yhteensä 695,-  
 **osamaksumalla:** postinihakolla 195,- (+ postituskulut 40,-) ja  
 6 x 90,- kuuden seuraavan kuukauden aikana, yhteensä 735,-

Ellen jostakin syystä haluaakaan pitää pakettia, voin palauttaa sen  
 10 vuorokauden kuluessa sen saapumisesta ja saan tuotteista jo  
 maksamani hinnan takaisin.

Sukunimi		Etunimi	
Lähiosoite		Puh	
Postinumero		Postitompakka	
Allekirjoitus		Synt.aika	

(Alle 18-vuotiaalta holhoojan allekirjoitus)

HYMY 5

KIRJE

Onnen-  
myyrä Oy  
maksaa  
postimaksun.

Vastauslähetyt  
H:ki 10 lupa 3217

**ONNENMYYRÄ OY**  
PL 258  
00003 HELSINKI 300

Apollo-stereoradionauhuri ei kuulunut markkinoiden edullisimpiin. Mainos  
*Hymy*-lehdessä vuonna 1980.



Pian aloittamisensa jälkeen *Rockradio* tavoitti keskimäärin 670 000 kuuntelijaa päivittäin, mitä voidaan pitää varsin merkittävänä saavutuksena tämän päivän radioihin suhteutettuna.

Valtakunnallisen, mainosrahoitteisen Radio Novan (per. 1997) kuuntelijamäärä on tänään keskimäärin 662 000 päivässä, radion pääasiallisen kohderyhmän ollessa 25–44-vuotiaat (Radiomedia 2012). *Rockradio* ylsi samoihin kuuntelijamääriin, vaikka kuuntelijoiden ikähaarukka oli Radio Novaa kapeampi. Tätä selittää osaltaan radion musiikkitarjonnan vähäisyys, mutta myös radioäänittämisen yleisyys: 1970-luvun loppupuolella tehdyn tutkimuksen mukaan 83 prosenttia suomalaisista käytti musiikkinauhoitustensa pääasiallisena lähteenä Yleisradion ohjelmia. (Kempainen 2009; Uimonen 2011, 47; Teosto 1980, 18–19.)

Ensimmäiset kaupalliset radiot aloittivat lähetyksensä 1985. Etenkin Helsingissä, Tampereella ja Turussa ne lisäsivät ja monipuolistivat rock- ja muun musiikin tarjontaa. Musiikkijulkaisujen lisääntyminen ja kaupallisten radioiden lähetystoiminnan aloittaminen lisäsivät kotiaäänittämisen mahdollisuuksia entisestään. Musiikkia oli mahdollista kuulla nyt muulloinkin, kuin tietyinä päivinä ja tietyllä kellonlyömällä, sillä paikallisradioiden musiikkitarjonta ei ollut Yleisradion tavoin tiettyyn lähetyksaikaan sidottua. (Uimonen 2011.)

Vuonna 1989 nuorten ajankäyttö jakaantui pääasiassa kaupallisten radioiden ja äänitteiden kuuntelun kesken, joista viimeksi mainittua lisäsi kotiaäänittäminen. Yleisradio reagoi kuuntelijakatoon perustamalla valtakunnallisen Radiomafia-kanavan nuorille kuuntelijoille kesäkuussa 1990. Samaan aikaan kaupallinen radiokenttä keskittyi kiristyneen kilpailun, laman ja valtioneuvoston myöntämien toimilupien lisäyksen seurauksena. Asemien ketjuttaminen ja niiden suuntaaminen valitulle kohderyhmälle virtaviivaistivat musiikkisisältöjä. Kaupallisista radioista päivän hittien toisteisen soiton aloitti vuonna 1995 perustettu Kiss FM. (Kempainen 2009, 135; Uimonen 2011.)

Musiikkitarjontaa lisäsi myös kotimaisen ja kansainvälisen äänilevyteollisuuden kasvu: 1970-luvulla äänilevyjen ja kasettien vuosimyynti nelinkertaistui Suomessa vuosikymmenen loppua kohden neljään miljoonaan kappaleeseen, 1980-luvulla myynti tasaantui 12 miljoonaan kappaleeseen, kunnes vuonna 1990 saavutti 15,7 miljoonan ennätyslukeman. Lamavuosina myynti laski kymmeneen miljoonaan, mutta palasi pian jälkeen 1980-luvun tasolle. (Muikku 2001, 165; Gronow 2001, 191.)

Suomirockin nousu vahvistui populaarimusiikin valtatyyliksi 1980-luvulla, jolloin se myi paremmin kuin kansainväliset artistit ja ulkomaisten rock- ja pop-kappaleiden käänösversiot. Toinen valtatyyli oli iskelmä, jonka menestystä lisäsivät 1970–80-luvuilla julkaisut hittialbumit tunnetuimpana Fazerin julkaisemat *Finnhits*-kokoelmat. (Jalkanen & Kurkela 2003, 602; 606.) ”Finnhits-kasetit olivat rautaa” myös kasettikyselyyn vastanneiden mielestä. Näillä vanhempien hankkimilla kokoelmilla opeteltiin kasettikuuntelua, minkä lisäksi ne viihdyttivät lapsuuden automaatoilla muiden huoltoasemalta hankittujen kokoelmien (esim. Esson matkamusaa) kanssa. (Kperl: Km 42.)

1970-luvulta lähtien lisääntyivät myös rock- ja populaarimusiikkia käsittelevät painotuotteet. Etabloituneiden julkaisujen rinnalla julkaistiin ns. fanzine-lehtiä, joilla tarkoitetaan jostakin tietystä asiasta innostuneiden harrastajien toimittamia julkaisuja. *Iskelmän* (1960–1967) ja *Suosikin* (1961–2012) ohella musiikkia ja nuorisomuotia esittelivät aikakauslehdet *Intro* (1968–1976) ja sitä jatkanut *Help* (1976–1979). Rockmusiikista kirjoittivat tamperelaiset *Musa* (1971–1978), siitä irtautunut *Soundi* (1975–) sekä helsinkiläinen *Rumba* (1983–). (Fennica 2012.)

Kasettikulttuurin tee-se-itse-eeetosta heijastelivat rockmusiikista kirjoittanut *Hilse* (1977–1980) ja sen aikalaisina lukuisat omakustannelehdet. Valtavirrasta poikkeavana ne toivat vaihtoehtoisen näkökulman musiikkijournalismiin nojaamalla uuden aallon ja punk-rockin ajatusmaailmaan, jonka muusikko-taiteilija Jyrki Siukonen kiteytti seuraavasti: ”Jokainen oppii soittamaan ja jokaisella on oikeus soittaa vaikkei oppisikaan”. (Miettinen 2008, 239; Fennica 2012.) Omakustannelehdissä heijastui kokoelmanauhojen estetiikka: itse koostetulla sisällöllä esiteltiin merkittäväksi koettua musiikkia samanhenkiselle yleisölle.

Kasettimuistokyselyn perusteella käytännöllisesti katsottuna kaikki oppivat koostamaan musiikkikasetin itselleen ja ystävälleen. Musiikin ja musiikkia koskevan tiedon merkittäväksi välityskanavaksi muodostui ystäväpiiri. Kyselyvastaus ”[k]asetin myötä pääsin käsiksi kavereiden LP-kokoelmiin ja musiikkimakuni ja ymmärrykseni laajeni räjähdysmäisesti” koskee myös lukuisia muita vastaajia: kasetin osuutta musiikillisen maailmankuvan laajentajana korostettiin voimakkaasti (Kper 2010, Km 760). Kotiäänitykset ja niiden korvaaminen uusilla äänityksillä madalsivat musiikinkuuntelijoiden kynnystä tutustua artisteihin ja uusiin julkaisuihin, minkä lisäksi toiminta oli taloudellisesti vähemmän riskialtista äänilevyn hankkimiseen verrattuna. Musiikin jakaminen edisti sekin artisteihin ja kappaleisiin tutustumista: äänilevyjä ostettiin ja kopioitiin ystäväpiirille vastavuoroisesti. Varsin usein kasettikopio johti äänilevyn hankkimiseen.

## Kasetin kotouttaminen ja käyttö kasettimuistokyselyn vastauksissa

Teknologian kotouttamisprosessissa teknologiasta tulee osa koti-elämää, kodin arkea ja kodin sosiaalisia suhteita. Tämä teknologian tilallinen ja sosiaalinen asemoituminen tapahtuu neljässä vaiheessa. *Haltuunotto* tarkoittaa vaihetta, joka johtaa ostopäätökseen; *objektifikaatio* viittaa siihen, kuinka laitetta käytetään. Osa objektifikaatiota on laitteen ottaminen osaksi kodin järjestystä mukaan lukien se, kuinka kotitalous ilmentää normejaan ja sosiaalista asemaansa laitteiden sijoittelulla. *Sulauttaminen* tai *sisällyttäminen* tapahtuu silloin, kun perheenjäsenet ottavat esineet osaksi jokapäiväisiä käytäntöjään ja viimein *muuntaminen*, jolla viitataan siihen, minkä aseman laite saa kodin ja sen ulkopuolisten henkilöiden välisissä suhteissa. (Bijsterveld & Jacobs 2009, 26–27; Peteri 2006, 55,301.)

Suomalaiset musiikinkuluttajat ottivat kasetin haltuun 1970-luvulla. Formaatin kotoutuminen on osa kodinelektronikan yleistymistä ja

kodinsisustusta, jolloin kasettisoittimet tulivat olohuoneeseen osana stereolaitteistoa, transistoriradiot keittiöön ja kasettinauhurit lasten ja nuorten huoneisiin. Äänittämättömien kasettien käytön kannalta kiintoisia ovat mainitut sulauttaminen ja muuntaminen. Edellinen liittyy perheenjäsenten omiin kasetinkäytön muotoihin, kuten kotiaänittämiseen ja kuunteluun. Kasetin asema suhteessa kodin ulkopuolisiin henkilöihin näkyy kokoelmäänitusten pitkäjänteisessä laatisessa. Kappalet ja kansitekstit vaihtelivat sen mukaan, kenelle nauha oli tarkoitettu.

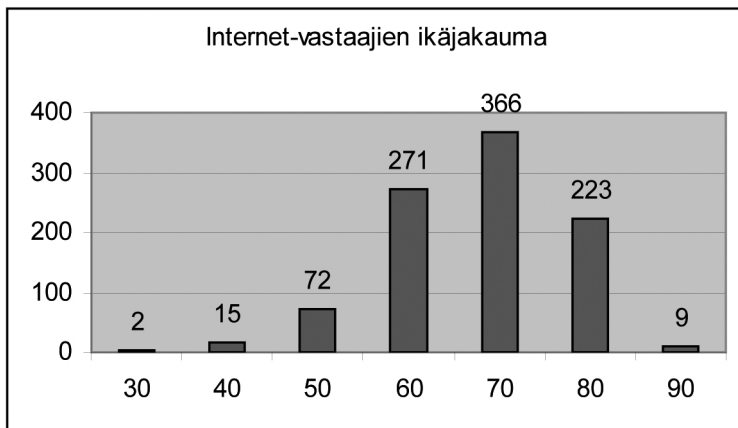
Ääniteknologian kotouttaminen ulottui myös kodin ulkopuoliseen työhön ja vapaa-aikaan. Heike Weber (2009) kirjoittaa, kuinka länsisaksalaisille turisteille kaupattiin kuusikymmentäluvulla kannettavia radioita ”lomavastanottimina” ja ”siltana kotimaahan”. Silloisen Länsi-Saksan rajan eteläpuolella lomailevat saksalaiset saattoivat kuunnella heille suunnattuja lähetyksiä, etenkin jos ulkomailla ensikertaa vieraileva sattui olemaan vastahankainen opettelemaan paikallista kieltä tai tapoja. Radion avulla oli vaivaton pysyä kytköksissä isänmaahan ja äidinkieleen, mikä kenties pehmensi kohtaamista tuntemattoman kulttuurin kanssa. (Bijsterveld & Jacobs 2009, 27; Weber 2009, 74–75.)

Edellisen perusteella teknologian kotouttamista voidaan ajatella kaksisuuntaisena prosessina. Ensinnäkin kyse on siitä, kuinka tekniset innovaatiot yhdessä sosiaalisten käytäntöjen muodostumisen kanssa muuttavat kodin visuaalista ilmettä, äänimaisemaa ja mediaan liittyviä sosiaalisia käytäntöjä. Toisaalta teknologian ja sosiaalisten käytäntöjen muodostumisen myötä kotoutuminen ulottuu kodin ulkopuolelle. Kasetin, transistoriradioiden tai ylipäänsä mobiilien laitteiden avulla tämä on helppo toteuttaa. Transfoninen laite tuo musiikin kotiin, mutta samalla sen käytön myötä rakentuu koti jonnekin toisaalle.

Kasettikyselyn mukaan kodin ulkopuolella kasettimusiikkia kuunneltiin eniten korvalappustereoista (56 %), autosoittimista (40 %) ja kasettinauhureista (33 %). Vuonna 1963 syntynyt mies kertoi, kuinka: ”[t]jottui siihen, että voi kuunnella mitä haluaa, missä haluaa, varsinkin kun sain ensimmäisen walkmanin” (Kper 2010, Km 553). Sama kommentti esiintyy aineistossa lukuisina eri toisintoina, mutta oleellisena kasetin ominaisuutena käyttäjilleen oli nimenomaan mielimusiikin ja kuuntelupaikan vapaavalintaisuus. Erityisesti vastaukset *Missä kuuntelit kasettimusiikkia* -kysymykseen todentavat, että kasetteja käytettiin käytännöllisesti katsoen kaikkialla ja että kyseessä on varsin merkittävä vaihe jokapaikkaisen musiikinkuuntelun muutoksessa (Uimonen 2012).

Toisaalta on ehkä hieman liioiteltua ajatella, että jok’ikinen radiokasettinauhurin tai korvalappustereoiden käyttäjä yksinomaan kotouttaa ympäristöönsä musiikkia kuunnellessaan. Michael Bull (2002) tosin osoittaa walkman-tutkimuksessaan ainakin osan heistä näin tekevän ja tuntevan olonsa kotoisaksi kuunnellessaan korvalappustereoita paikoissa, joissa eivät välttämättä juuri sillä hetkellä välittäisi olla. Bull käyttää termiä *mobile home*, joten vertaus musiikista liikkuvana kotina rinnastuu jo kieliasunsa puolesta saksalaisturistien käytäntöihin, miksei myös näitä edeltäviin liikkuvan ja ubiikin musiikin muotoihin.

Kasettimuistot-keräyksen perusteella kasetti kotoutui suomalaisperheisiin lukuisin eri tavoin riippuen siitä, minkä ikäisinä kasettia opittiin käyttämään. Kyselyyn osallistuttiin internet-lomakkeella (958 vastausta) ja kirjeitse (22 vastausta). Vuoden 2010 huhtikuun alusta syyskuun loppuun avoimena olleeseen kyselyyn vastanneista oli naispuolisia hiukan alle puolet (47,2 %). Internet-vastaajien ikäjakauma ilmenee alla olevasta taulukosta.



Olen kategorisoinut toisaalla kasettimuistokyselyyn osallistujat eri sukupolviin sen mukaan, mitkä laitteet tai minkä tyyppinen kasetinkäyttö erotti sukupolvet toisistaan. (Uimonen 2012.) Valtaosa kasettimuistokyselyyn vastanneista oli syntynyt 1960–1980, joten kutsun heitä radionauhurisukupolveksi (s. 1960–69), satukasettisukupolveksi (s. 1970–79) ja korvalappustereosukupolveksi (1980–1989).

Radionauhurisukupolvi aloitti kasetinkäytön 1970-luvulla kasetti- ja radiokasettinauhureiden yleistyttyä. Kasetti tuli tutuksi keskimäärin kymmenvuotiaana, joskin vuosikymmenen lopulla syntyneet tutustuivat laitteeseen jo aiemmin. Laite hankittiin lapsuuden kotiin, saatiin joulu-, syntymäpäivä- ja rippilahjaksi tai ostettiin itse, kun se tuli taloudellisesti mahdolliseksi. Osa kotouttamisprosessia oli hankkia kasetit kullekin perheenjäsenille omia nauhoituksia varten. (Uimonen 2012.)

Satukasettisukupolvi aloitti kasetinkäytön viimeistään 1980-luvulla, jolloin kasetti oli tullut osaksi musiikin arkikäyttöä Suomessa. Nauhoittaminen opittiin muilta perheenjäseniltä, aluksi osana leikkejä tai joskus Commodore 64-tietokoneen sovelluksena. Joidenkin kohdalla kasetin käyttö oli tuttua, ennen kuin sillä havahduttiin tallentamaan musiikkia. Kasetteja oli ”aina”: ubiikkimusiikista oli tullut osa jokapäiväistä elämää ilman että sen käyttöön olisi kiinnitetty erityisempää huomiota tai että kasetinkäytön aloittaminen olisi muuttanut musiikinkuuntelutottumuksia millään tavalla. (Uimonen 2012.)

Korvalappustereosukupolvi aloitti kasetinkäytön edeltävän sukupolven tavoin jo ennen kouluikää. Edellisen sukupolven tavoin se tallensi nauhoituskokeiluissaan puhetta ja musiikkia vanhempiensa

kokoelmista. Käytön opettamisen lisäksi vanhemmat ja leikkikaverit vaikuttivat kasettien sisältöön: lastenmusiikin ja satukasettien rinnalla alettiin kuunnella päivän hittejä ja rockmusiikkia, jota vanhemmat kuuntelivat itse ja kuunteluttivat jälkikasvullaan. (Uimonen 2012.)

## Radio ja äänilevy kotiäänittämisen lähteinä

Kuinka kasetin kotoutuminen sitten ilmeni musiikin kotiäänittämisessä ja mistä lähteistä musiikki tallennettiin? Äänitykset tehtiin pääosin radiosta (92 %) ja äänilevyiltä (78 %). Kirjaston kokoelmat (47 %) olivat merkittäviä musiikillisen maailmankuvan avartajia, kuten vuonna 1975 syntyneen ja kymmenkesäisenä kasetinkäytön aloittaneen naisen kertomuksesta ilmenee: ”Siis miehän kannoin Ilomantsin kirjastosta kasoittain levyjä kotiin Tuupovaaran Tukanvaaran. Kuuntelin ne viikonloppuna ja kopion parhaat levyt joko kokonaan tai osittain nauhalle”. (Kper 2010, Km 675.)

Lisäksi hyödynnettiin cd-levyjä ja televisiota. 1980-luvulla kaapeliverkossa lähetyksensä aloittaneen Music Televisionin tarjonta mainittiin vain muutamassa vastauksessa, joten musiikinkulutuksen visualisoineet ohjelmat eivät olleet merkittäviä kotiäänittämisen kannalta. *Euroviisut* ja *Syksyn sävel* -laulukilpailut sen sijaan innoittivat kotiäänittäjiä. Vuonna 1963 syntynyt nainen kirjoittaa, kuinka ”[i]stuimme sukulaisten kanssa katsomassa *Euroviisuja* tv:stä. Serkkuni kanssa istuimme aivan tv:n edessä mankka ja mikki kädessä. Ennen kuin kappale alkoi huusimme hiljaisuutta ja kappaleet nauhoitettiin mikrofonin kautta suoraan tv:stä. Väliin tuli tietysti kommentteja, joita kisakatsomossa esitettiin, meidän harmiksemme”. (Kper 2010, Km 744.) Kotiäänittämisen lähteinä radio ja äänilevyt olivat kuitenkin vertaansa vailla.

## Radio

Kasettinauhurisukupolven kotiäänittäjien suhde radio-ohjelmiin oli kaksijakoinen. Yhtäältä muisteltiin, että Yleisradion ohjelmissa lähetettiin mieleistä musiikkia varsin rajallisesti ja sitä, kuinka kasetin avulla tästä liekaköydestä oli mahdollista irrottautua. Toisaalta radio oli tärkein yksittäinen musiikin lähde. Musiikin helppo saatavuus yhdistettynä edullisiin tyhjiin kasetteihin oli ”todellinen pelastus”, sillä vastausten perusteella nuorten radionkuuntelijoiden taskurahat riittivät huonosti levyjen hankintaan (Kper 2010).

Äänitystapahtumassa yhdistyvät sen välineellisyys tallentaa musiikkia itselle myöhempää käyttöä varten ja tapahtuman itseisarvoisuus, äänityshetken kokeminen. Kotiäänittäjät katsoivat eduksi, että kasetin myötä loppui radion ”päivystäminen” hyvän musiikin toivossa, mutta myös muistelivat lämmöllä öisiä valvomisia ja kahden radiokanavan aikaista ”koko illan kyttäilyä”. Radionkuuntelu oli viihdyttävämpää, kun samalla odotettiin, josko ohjelmat sisältäisivät jotakin nauhoituskelpoista. Tarkkaavainen kuuntelu teki valvotuista hetkistä intensiivi-

sia ja muistoja: uutta musiikkitarjontaa tallennettiin radiosta "ikä netistä". (Kper 2010.)

Äänittämättömät kasetit yhdistettynä radiotarjontaan olivat helppo ja edullinen tapa tutustua uuteen populaarimusiikkiin. Nuorten sävellahja, Pop eilen – tänään, Toivepoppia, Puhelinlangat laulaa, Tracks (Sveriges P3) -ohjelmista ja Rockradion lähetyksistä tallennettiin mieleiset kappaleet. Osa muistelihoista piti radion musiikkitarjontaa monipuolisena, mikä pitääkin faktisesti paikkansa, sillä Yleisradion rockohjelmien tavoitteena oli välttää yksittäisen kappaleen runsasta soittamista siksi, että uudet julkaisut tulisivat esitellyiksi mahdollisim-

# KASETTISOITIN ILMAISEKSI

4 TÄYSIHINTAISEN KASÉTIN OSTAJALLE! (SOITTIMEN ARVO 160 MK)

NYT VOITTE NAUTTIA MIELI-MUSIIKISTANNE KAIKKIALLA

Kerhoon liittyessänne saatte tämän kätevä kasettisoittimen aivan ilmaiseksi, kun vain ostate samalla 4 normaalihintaista kasettia 28 mk:n kappalehintaan. Jos kuitenkin haluatte kasettisoittimenne äänitysmahdollisuudella joudutte maksamaan siitä 49,50 mk:n suuruisen lisämaksun.

MONIPUOLINEN KASETTIVALIKOIMA

Vain Fazerin Musiikkikerholla on mahdollisuus tarjota valmiiksi äänitettynä kasetteja, joiden tekemisestä ja musiikillisesta tasosta

vastaavat maailman suurimmat levy-yhtiöt. Tiedätte silloin saavanne parasta. Tarjoamme musiikkia jokaisen makuun: syyttäviä tanssirytmijä, vaihtokuitua viihdettä, päivän iskelmiä, jazzia ja kansanmusiikkia – maailman suosituimpien taiteilijoiden esittäminä.

ILMAINEN JÄSENYYS

Ei jäsen- eikä liittymismaksua. Sitoudutte ainoastaan ostamaan 6 normaalihintaista kasettia seuraavaan 12 kuukauden aikana. Maksatte kasetit vasta saatuanne ne kotinne ja kuunneltuanne niitä 7 päivän ajan.

SAASTATTE 50 %

Kasettien kerhoihin ovat 28 mk. Mutta jokaista ostamaanne normaalihintaista kasettia kohti saatte jäsenetukortin, joka oikeuttaa Teidät hankkimaan toisen kasetin puoleen hintaan. Tämä merkitsee Teille käytännössä 50 % alennusta. Toimikaa siis nopeasti. Täyttäkää ohjeinen tilauskuopunki ja postittakaa se oikimmiten. Me maksamme puolestanne postimaksun.

ILMAINEN JÄSENLEHTI KER-RAN KUUSSA

Mikäli haluatte vain kuukauden kasetin, Teidän ei tarvitse tehdä mitään. Se lähetetään Teille automaattisesti kasettihoilijoin ja tilauskortin myötä. Eivät kasetit miellytä Teitä, voitte palauttaa sen meille. Halutessanne kuukauden kasetin lisäksi tai tilalle jonkin toisen kasetin ilmoittat siitä meille oheisella kortilla.



<p><b>CK 150</b></p> <p>CK 9 BARCK ARD: Hämähäkönen – Kuulen sydämen säntä – Käsi kätöiden välillä ym                  CK 10 JOUKU JA KOSU: Menee mikä menee – Missä jamma – Mätkä vanha – En tee seksiä ym                  CK 12 TAPSA PARHAA: Nopeat jalkat – Kukaan ei osaa – Kukaan ei osaa – Soitellaan Äiti ym                  CK 13 FREDEN LAULUJA: Vain onko – Puhon kuin kahvi – Annelin pöytä ja korvat ym                  CK 15 HUIPILLA: Maailmanpöytä – Lurauttelin maastossa – Heavy Blue – Rönkä ym                  CK 21 AMUSTEN SUOKKIKKEA: Pöytä on aurinko maahan ym                  CK 18 HUPPAA VEIKOT ALLEN: Espansio – Kaksi kappaleen – Vite lasi – Itäkirjuri ym                  CK 16 VIKTOR KILMINKO: Sing Of Dinger – The Cossack Patrol – Mäjä – Gustaf Olsson ym</p>	<p><b>CP 544</b></p> <p>Uviah Heap: Look at yourself                  July morning – Slip downs of great ym</p>	<p><b>CK 126</b></p> <p>Missä pidän soistia pidät musta – Muiden leivokset – Kunnossaan pikku kassa ym</p>	<p><b>CK 125</b></p> <p>Suurassa sotassa ei saisi viettää yks kasettia – Väärin toivon alla ym</p>	<p><b>CK 147</b></p> <p>Nähdin lummeis – Sillat, kassat maat – Maalaismaista ym</p>	<p><b>CP 560</b></p> <p>Big steel or borrow – George girl – I'd like to teach the world to sing ym</p>
<p><b>CK 148 KATH HELENAN PARHAIMMAT I</b>                  Puhelinlangat laulaa – Kerho – Mene taas kulkijaa – Pöytä ym                  CK 58 HUIPILLA 2: Tuo minä, sä minä – Vanha vanha laulu laulaa – Maantien tääni ym                  CK 10 KULTA JA HOPEA: Ruusujen maastossa – Rakastin sinua, viera – Huoraksi ym                  CK 151 DANNY/KARME: Abacidalba – Luulen hen – Sanoja Deh – Huuhketa ym                  CK 17 ARJA SAUNAMÄKI &amp; MIIS HEDDORAKIS 18: Maastossa – Nuoliva poika – Tukka – Sotien Perhe ym                  CK 170 TOIVEKONSERTTI 2: Hyvääkuntoon – Osoitot otat vapaa – Vant' akka jättä oimakkoon ym                  CK 532 CHRISTIE: Yellow River – Down The Mississippi Low – San Bernadine – New York City ym                  CK 54 HÖGER WHITAKER/MAMMY BLUE 1: Bluejean – Many Blue – Fire And Rain – Sing Heilich – Itä-Song ym</p>	<p><b>CP 548 LAIS ALBERTO DEL PARANAI</b>                  ESPERANDO: Viva Compañero – Cuando salí de Cuba – Colombia – El sol de Espirito ym                  CP 52 PAUL SIMON: Mother and Child Reunion – Papa Halo – Me And Julio Dawn By the Schoolyard ym                  CP 590 SAVOY BROWN/HELLBOUND TRAIN: Lovel And Lonely Day – Treated By These Days And Times – If I Could See An End ym                  CP 552 ESKERHEI EI PARHAAT RIIVALLI MARDI GRAS: Lake Is Like A Friend – Somebody Never Comes – Sweet Fitch Train ym                  CP 557 TOP STAR FESTIVAL: Guando A Boy Named Sue ym – When Do I Begin – A Boy Named Sue ym – And When I Die – Mäke Me So Very Happy – And When I Die – Someone ym                  CP 561 TOM JONES/CLOSE UP: Which One Of You Girls – The Young New Musical Puppets – All I Ever Need Is You ym                  CP 563 BERTOLINO BROOKE: Get It On – Jewel – Jeopardy – Hot Love – Superstar Blues ym</p>				

Lähetää minulle SANYO M-378 -kasettisoitin ilmaiseksi sekä alle merkitsämäni neljä kasettia 28 mk:n kappalehintaan (+ postikulut 6,-) kateisella yhteensä 116,-

Osuuksella: 26,- kuukaudessa 5 kuukauden ajan   
 Merkittään minut samalla Fazerin Musiikkikerhon jäseneksi, jolloin sitoudun tilaamaan 6 normaalihintaista musiikkikasettia seuraavaan 12 kuukauden aikana.   
 Haluan kasettisoittimen äänitysmahdollisuudella ja sitoudun maksamaan siitä 49,50 mk ylimääräistä. Merkittään rasti tarkoittamieni vaihtoehtojen kohdalle.

Tilaan kasetit n:o ..... n:o ..... n:o ..... n:o ..... n:o .....

Nimi .....

Osoite .....

Postitoimipaikka numeroinen .....

Alekkirjoitus paikallinen Synt. (alle 18-vuotiaalta holhoajan allekirjoitus)

HKI 70 LUPA 21 VIP 10, 6.

Vastaanottaja maksaa postimaksun

## SANYO M-378 -kasettisoitin

- Paristokäyttöinen
- Soittaa kaikkia ns. musiikkikasetteja
- Helppo ja varma käyttö
- Pikakelaus
- Kätevän kokoinen. Paino vain 1 kg.
- Korvakuulokkeen ja verkkolaitteen liitännämahdollisuus.
- Paritot ilmaiseksi (jos palautatte tilauskuopungin 5 päivän kuluessa)
- 6 kuukauden takuu

**FAZERIN MUSIIKKIKERHO**  
 PL 16  
 00701 HELSINKI 70

Frediä, Irwiniä ja Isojen poikien lauluja. Ja kasettisoitin kaupan päälle. Fazerin Musiikkikerhon mainos VIP-lehdessä vuonna 1973.

man laajalti. Syynä ohjelmapoliittiseen linjaukseen oli rockohjelmien rajallinen lähetysaika. (Kper 2010; Uimonen 2011.)

Myös satukassettisukupolven edustajat kommentoivat, ettei 1980-luvulla Yleisradion tarjonnasta rockmusiikkia juurikaan kuullut. Samassa yhteydessä tähdennettiin edellisen sukupolven tavoin radiomusiikin laadullisia ominaisuuksia ja sitä, kuinka musiikkimaku monipuolistui, sillä radiosta tuli ”vielä hyvää musiikkia”. Radiota kuunneltiin usein yksinomaan äänitystarkoituksessa, aiemmin mainittujen lisäksi vuonna 1990 perustetun Radiomafian ohjelmista muiden muassa *Listaa, Avaruusromua, Räkärödeota ja Onnenpäivää*. (Kper 2010.)

Äänittämättömien kasettien edullinen hinta toi kotiäänittämisen ja musiikinkuuntelun käytännöllisesti katsoen kaikkien ulottuville. Kasetin käyttöikää jatkettiin käyttämällä nauhat moneen kertaan. Vuonna 1972 syntyneen naisen kuvauksen mukaan halpa nauhurikin oli mahdollista muokata kotikonstein omanlaiseksi:

[H]inta oli suuri kynnyksysymys. Minulla oli varaa ostaa noin kaksi valmista kasettia vuodessa. Radiosta nauhoittaminen oli elintärkeää, ilman sitä kulttuurinen deprivatio olisi ollut sietämätön. Soittimen hinta oli toki myös iso ongelma. Sain muistaakseni 14-vuotiaana joululahjaksi oman kasettimankan. Se oli takuulla markkinoiden halvin ja huonoin. Sillä kuitenkin piti pärjätä. Koristelin sen punk-kuvioin. Se on edelleen käytössä autotalliradiona äitini miehellä. Siinä lukee Kaljaa nuorille ja Anarkiaa. (Kper 2010, Km 910.)

Kasetin halpa hinta korreloi usein huonon laadun kanssa, joten kaikista halvimmat nauhat jätettiin usein ostamatta parempilaatuisiin ja kestävämpiin tuotteisiin siirryttäessä. Perheen nuorison kotiäänittämisharrastusta tuettiin antamalla heille joululahjaksi ”iso pino tyhjiä kasetteja”. Tämä oli selkeästi eräs kasettisoittimien kotouttamisen muoto yhtä lailla kuin lahjaksi annetut kasettisoittimet ja se, että edullisen kasettisoittimen, kasetit ja niiden kannet saattoi tunnontuskitta koristella mieleisekseen.

Vuonna 1980-luvulla syntyneelle korvalappustereosukupolvelle ”kasetit olivat jo vanha keksintö”. Siitä huolimatta niiden avulla saattoi tutustua uusiin musiikinlajeihin ja tehdä nauhoituksia ajankohtaisesta populaarimusiikkitarjonnasta. Myös heidän kohdallaan kasetti mahdollisti irrottautumisen radiotarjonnasta etenkin silloin, kun 1980-luvulla toimintansa aloittaneiden kaupallisten radioiden mainokset alkoivat kismittää (Uimonen 2012).

Musiikkitarjontaa ajatellen kasetti irrotti käyttäjänsä Yleisradion, kaupallisten radioiden ja äänilevy-yhtiöiden rakentamasta populaarimusiikin kaanonista. Nauhan avulla oli mahdollista suunnitella ja toteuttaa haluttu musiikillinen kokonaisuus itselleen ja ystäväpiirilleen. Tämä muutti ennalta määritellyn musiikin loppukäyttäjän ja sitä vastaanottavan kuluttajan roolin aktiivisen musiikin käyttäjän ja tuottajan rooliin. (Kilpiö & Lehtinen 2011, 35; Uimonen 2012.)

Äänilevy oli kotiaänittäjille radion jälkeen yleisin musiikin lähde. Musiikkikokoelmaa kartutettiin pääasiassa ystäväpiirien äänilevyiltä, mutta kasetteja käytettiin useasti myös oman vinyylkokoelman käyttökopioina. Vuonna 1971 syntynyt mies kertoo, kuinka hän aloitti äänittämällä vinyylilevynsä kasetille ”levyjä suojellakseni. Minulla oli aina varsin vähän rahaa, eikä oikein varaa ostaa laadukasta vinyylinpyörätintä” (Kper 2010, Km 111). Äänilevyjen käyttökopiointi kasetille todennäköisesti väistyi tai ainakin väheni kulumattomaksi väitetyn cd:n yleistessä. Kokoomanauhojen koostamisesta cd:ltä tuli sitä vastoin entistä helpompaa, sillä kappaleet oli vaivaton etsiä soittimen hakutoiminnolla.

Kasetti miellettiin lähtökohtaisesti erityyppiseksi formaatiksi äänilevyyn verrattuna. Mp3:n tavoin kasetti oli käyttötavaraa, mitä korostaa niiden loputon tyhjennettävyys ja sisällön korvattavuus uudella sisällöllä (Kilpiö ja Uimonen 2010, 334). Äänilevyt ja cd:t ovat kerättyinä ja omistettuina kasetteja arvokkaampia, ehkä myös kotoutettuina ja kotona esille asetettuina (vrt. van Dijck 2009, 114). Lisäksi kasetti oli liikkuva, edullinen ja kestävä, kun taas äänilevy oli enimmäkseen yhdessä paikassa käytettävä, kallis ja helposti tärveltyvä. Tyylikkäine kansineen ja sisäpussin laulunsanoineen äänilevy oli myös esineenä näyttävämpi. Vaati kekseliäisyyttä sekä tekstausta ja piirustustaitoja, mikäli käyttäjä halusi muokata kasetin kannesta musiikkiin sopivan ja omaperäisen kokonaisuuden. Tämä paikoin kasettisoittimien koristeluunkin ulottunut ”ite-taide” yhdistettynä kasetille äänitettyyn musiikkikokonaisuuteen toivat esiin käyttäjänsä persoonallisuutta tietyille henkilöille tai tietyille henkilöille, kun taas äänilevyn kohdeyleisönä on pääasiallisesti mahdollisimman suuri tai ainakin riittävän ostovoimainen yleisö. Juuri itse tekeminen ja käsityöläisyys teki kotiaänitetystä kasetista erityisen ja erotti sen massatuotetusta äänilevystä.

Kasetin kotouttaminen ei ollut ainoastaan kollektiivinen, koko perheen prosessi, vaan myös keino rakentaa yksityisyyttä perheen parissa. Kasettikopioiden ja kokoelmakasettien myötä pystyttiin rakentamaan oma äänitila etenkin silloin, kun perheen yhteiset tilat olohuone ja keittiö oli varattu stereoiden ja transistoriradion kuuntelulle. Vuonna 1964 syntyneen miehen kommentin mukaan kokemus oli varsin vahva: ”Oman kasettisoittimen saaminen joskus alakoulussa taisi olla kova juttu, ensimmäisiä yksityisyyden kokemuksia. Radio, levari ja televisio olivat koko perheen välineitä, kasetti ei”. (Kper 2010, Km 960.)

Maininnat musiikin kuuntelusta lastenhuoneessa, sisarusten yhteisessä ja erityisesti omassa huoneessa olivat lukuisia. Tarve yksityisen tilan rakentamiselle oli voimakas (”Oma huone! Eikä kukaan saanut häiritä”), samoin sille, että tilaisuuden tullen pystyi tekemään äänellä omakseen koko huoneiston. (”Luksusta oli jos oli yksin kotona ja sai soittaa kovaa niin että olohuoneeseen asti kuului”) (Kper 2010, Km 42; Km 424).

Kasetin käyttötavaraluonne toi formaatin kotoutumiseen ulottuvuuden, joka kenties puuttui näyttävämmistä ja statusarvoltaan



korkeammasta kodin teknologiasta. Vuonna 1970 syntynyt nainen kuvaa kokoelmakasetin mahdollisuuksia ja sitä, kuinka sen käyttö oli ristiriidassa joidenkin kodin kestokulutushyödykkeiden hankkimisen kanssa. Oleellista kotiäänitetyssä kasetissa ei ollut se, miltä se näytti vaan mitä se sisälsi ja missä sitä kuunneltiin.

Radiosta äänittäminen teki makuni monipuolisemmaksi; omatekemät, kasetilta kasetille ja levyiltä kasetille kopioitujen kappaleiden sekoitukset tekivät eklektiset sotkut ja erilaisten kappaleiden yhdistämisen mahdolliseksi; identiteetin kannalta tuli tärkeämmäksi se mitä todella kuunteli (ja missä tilanteessa) kuin se, mitä levyjä oli hyllyssä. (Kper 2010, 652.)

Äänilevyn vaikutus kotiäänittämiseen ulottui kasetin sisällön lisäksi kuunteluestetiikkaan, jos toki kuuntelutapaan vaikuttivat myös kasetinauhurien tekniset rajoitukset. Etenkin kasettisoittimien yleistymisen alkuvuosina kokonaisuuksina nauhoitetut äänilevyt kuunneltiin alusta loppuun, kehnommat kappaleet mukaan lukien. Äänilevyä kunnioitettiin taiteellisena kokonaisuutena, mutta syynä oli myös se, että huonolaatuiset paristot eivät sallineet jatkuvaa eteen- ja taaksepäin kelaamista. Ongelma ratkaistiin kekseliäästi: "[P]aristojen käyttöään säästämiseksi kasetteja ei kelattu nauhurilla vaan kuunneltiin aina kokonaan läpi ja lopuksi pyöritettiin käsin, kynän kanssa kieputtaen, takaisin alkuun". (Kper 2010, Km 43.)

Kasetin, nauhurien ja paristojen tekniset rajoitukset muuttivat myöhempiäkin kuuntelutottumuksia. Osa muistelijoista kuuntelee uudet julkaisut edelleen kokonaisuuksina, vaikka cd- ja mp3-soittimet mahdollistaisivat valikoivammankin kuuntelun ("Vihaan sitä jos joku hyppää seuraavaan biisiin vain hetken edellistä kuunneltuaan"). Toisaalta sen, minkä kokonaisuutena kasetille nauhoitettu albumi opetti, sen yksittäisistä kappaleista koottu kokoelmakasetti kiisti. 1990 syntynyt mies kertoo, kuinka kasetti "opetti valikoivan musiikinkuuntelun jo hyvin aikaisessa vaiheessa. Cd:n kuuntelussa hypin usein biisien yli ja poltan sekalaisia biisejä sisältäviä levyjä. Hyvin harva albumi on sellainen että jaksan sen kokonaisuudessaan kuunnella". (Kper 2010, Km 160.)

## Yhteenveto

Äänittämätön c-kasetti kotoutettiin osaksi suomalaisten musiikinkuuntelua pääasiassa 1970-luvulta alkaen lukuisin eri tavoin. Nauhojen saatavuus ja edullinen hinta loivat edellytykset aiempaa demokraattisemmalle musiikinkulutukselle. Käytännöllisesti katsoen kuka tahansa pystyi aloittamaan kotiäänittämisen ja vapaavalintaisen musiikinkuuntelun. Kuuntelija saattoi valita esityksiä kokoomanauhalleen, äänittää samaa kappaletta kasetin puoliskon täyteen tai tallentaa nauhalle tarvittaessa musiikkiesityksistä niin halutessaan vaikka pelkät kitarasoolot, erään Kasettimuistot-vastaajan tavoin. Merkittävää oli etenkin musiikin sosiaalisten käytäntöjen kehittyminen ja musiikin jakamisen muutos. Kasetin yleistymisen mahdollisti omaehtoisten

musiikkikulttuurien syntyminen, fanikulttuurin ja omakustanteisen musiikin levittämisen myös Suomen rajojen ulkopuolelle.

Muusta mediasta poiketen kasetin sisältö oli lähes loputtomasti muunneltavissa. Se oli ja on ensimmäinen media, joka palveli käyttäjänsä tarpeita toisin kuin muut auditiivisen tai audiovisuaalisen median muodot: radion, television tai äänilevyjen musiikkitarjonta oli ennalta määrättyä ja sisällöltään käyttäjän valintojen ulottumattomissa. Kotiäänittäjille omavalintaisesta musiikista tuli osa yksityistä ja sosiaalista muistia kansalliseen tai kollektiivisen muistin rinnalle, jota olivat rakentaneet pääasiassa Yleisradion musiikkikäytännöt ja levy-yhtiöiden julkaisupolitiikka.

Kasetti kotoutettiin osaksi kotitalouksia ja sen sisältämällä musiikilla tehtiin kotoisiksi kodin ulkopuolisia tiloja. Eri kasettisukupolvien kohdalla tämä tapahtui eri vaiheessa elämää: osa hankki kasettisoittimen ensimmäisillä kesätienesteillään ja itsenäistyi päättämään omasta rahankäytöstään ja musiikinkuuntelustaan, osalle laite oli tullut tutuksi leikkikaluna. Vaikka moneen soveltuva kasettimusiikki kotoutui osaksi perheen arkea ja juhlaa, tuli siitä osalle käyttäjiä keino näistä irtautumiseen. Kasetilla luotiin yhteistä tilaa, mutta myös yksityisyyttä perheen sisällä, sillä se mahdollisti henkilökohtaisen tilan rakentamisen ja itsen sulkemisen muun äänimaiseman ulkopuolelle.

Kasetit edelsivät tämän päivän kaupallisten radioiden soittolistoja. Käyttäjä pystyi kuuntelemaan samoja musiikkiesityksiä niin, että turvallinen kappalejärjestys säilyi muuttumattomana kerrasta toiseen. Erona radioiden soittolistoihin oli se, että nauhat olivat kuuntelijoiden itselleen mielekkästä musiikista laatimia kokoelmia, jotka valittiin radiotarjonnasta tai äänilevyiltä. Käytäntö oli sidottu oman aikansa mediatarjontaan, jonka tilalle ovat tulleet uudet tavat hakea, jakaa ja kuunnella musiikkia. Näiden rinnalla kasettia käytetään edelleen.

## Lähteet

### Arkistolähteet

Kper (2010) Kasettimuistot. Musiquitous-tutkimushankkeen ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran muistitietokeruu huhti-syyskuussa. Kansanperinteen arkisto, Tampereen yliopisto.

Suosikki (1973) *Suosikki*, toukokuu, Philips-radiokasettinauhurin mainos Masa ja mä. Helsingin yliopiston kirjasto.

Suosikki (1974) *Suosikki* marraskuu, Epe's Music Shop -äänilevyliikkeen ilmoitus. Helsingin yliopiston kirjasto.

Teosto (1980) *Gallup survey concerning the music recording habits in Finland, Sweden, Norway and Denmark*. Teosto, NCB, Nordic Groups of IFPI. Tekijän hallussa.

### www-sivut

Fennica (2012) *Fennica. Suomen kansallisbibliografia*. [https://fennica.linneanet.fi/vwebv/searchBasic?sk=fi\\_FI](https://fennica.linneanet.fi/vwebv/searchBasic?sk=fi_FI). Linkki tarkastettu 4.6.2012.

MK (2012) Musiikkikasettien käyttö. <https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/19139/lomake.html>. Linkki tarkastettu 21.9.2012

Musiquitous (2012) <http://www.musiq.fi/>. Linkki tarkastettu 8.6.2012.

Peck, Tom (2010) Sony's Pioneering Walkman Finally Plays its Last Tune. *Independent*, <http://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/news/sonys-pioneering-walkman-finally-plays-its-last-tune-2116458.html>. Linkki tarkastettu 4.6.2012.

Radiomedia (2012) Radio Nova. [http://www.radiomedia.fi/radioasemat/mediakortit/fi\\_FI/radionova](http://www.radiomedia.fi/radioasemat/mediakortit/fi_FI/radionova). Linkki tarkastettu 28.8.2012.

## Kirjallisuus

Bijsterveld, Karin & Jacobs, Annelies (2009) Storing Sound Souvenirs: The Multi-Sited Domestication of the Tape Recorder. Teoksessa Karin Bijsterveld and José van Dijck (toim.) *Sound Souvenirs. Audio Technologies, Memory and Cultural Practices*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 25–42.

Bull, Michael (2002) The Seduction of Sound in Consumer Culture. Investigating Walkman Desires. *Journal of Consumer Culture* 2:1, 81–101.

Fagerholm, John & Riihimaa, Jaakko (2010) *Albert Järvinen*. Helsinki: Johnny Kniga.

Fickers, Andreas (2009) Tuning in Nostalgic Wavelengths: Transistor Memories Set to Music. Teoksessa Karin Bijsterveld and José van Dijck (toim.) *Sound Souvenirs. Audio Technologies, Memory and Cultural Practices*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 123–138.

Garofalo, Reebee (1999) From Music Publishing to MP3: Music and Industry in the Twentieth Century. *American Music* 17:3, 318–354.

Gronow, Pekka (2001) Äänitteet. Teoksessa Kaarlo Nordenstreng ja Osmo A. Wiio (toim.) *Suomen mediamaisema*. Helsinki: WSOY.

Gronow, Pekka ja Saunio, Ilpo (1990) *Äänilevyn historia*. Porvoo: WSOY.

Jalkanen, Pekka & Kurkela, Vesa (2003) *Populaarimusiikki. Suomen musiikin historia*. Helsinki: WSOY.

Kassabian, Anahid (2002) *Ubiquitous Listening. Popular Music Studies*. David Hesmondhalgh & Keith Negus (toim.). Oxford: Oxford and New York, 131–142.

Katz, Mark (2004) *Capturing Sound. How Technology has Changed Music*. California: University of California Press.

Kemppainen Pentti (2009) Reporadiosta Rockradioon Teoksessa *Musiikki tekee murren. Tutkimuksia sävel- ja hittiradioista*. Vesa Kurkela (toim.) Tampere: Tampereen yliopisto musiikintutkimuksen laitos, 85–142.

Keskinen, Joonas (2011) *Ääniteformaattien lasersota. CD-tekniikan esiinmarssi 1980-luvun Suomessa*. Julkaisematon etnomusikologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Kilpiö, Kaarina ja Uimonen, Heikki (2010) Kulkee mukana eikä maksa paljon. Kuinka c-kasetti muutti äänimaisemaa. *Historiallinen aikakauskirja* 3, 329–341.

Kilpiö, Kaarina ja Lehtinen, Vilma (2011) Bulkista uniikiksi – merkitystä massatuotetuihin musiikkisisältöihin. *Media ja viestintä* 34:4, 26–47.

Lacasse, Serge and Bennett, Andy (2012) Mix Tapes, Memory and Nostalgia: An Introduction to Phonographic Anthologies. Teoksessa Serge Lacasse (toim.) *Incestuous Pop: Intertextuality in Recorded Popular Music*. Quebec: Nota Bene.

Manuel, Peter (1988) *Popular Musics of the Non-Western World. An Introductory Survey*. Oxford University Press: Oxford.

Manuel, Peter (1993) *Popular Music and Technology in North India*. Chicago: University of Chicago Press.

Miettinen, Kimmo (2008) *Hilse. Suomipunkin alku ja juuri*. Helsinki: Like.

- Muikku, Jari (2001) *Musiikkia kaikkiruokaisille. Suomalaisen populaarimusiikin äänitetuotanto 1945–1990*. Helsinki: Gaudeamus.
- Männistö-Funk, Tiina (2009) Säveltulva kaupungissa – Gramofonimusiikki uudenaikaisena kaupungin äänenä ja makukysymyksenä Helsingissä 1929. *Ennen ja nyt. Historian tietosanomat*. [http://www.ennenjanyt.net/?p=272#footnote\\_44\\_272](http://www.ennenjanyt.net/?p=272#footnote_44_272) (luettu 17.3.2012)
- Peteri, Virve (2006) *Mediaksi kotiin. Tutkimus teknologioiden kotouttamisesta*. Tampere: Tampere University Press.
- Reynolds, Simon (2012) *Retromania. Pop Culture's Addiction to its Own Past*. London: Faber and Faber.
- Rogers, Everett (1995) *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.
- Uimonen, Heikki (2005) *Ääntä kohti. Ääniympäristön kuuntelu, muutos ja merkitys*. Tampere: Tampere University Press.
- Uimonen, Heikki (2012) Inarin emäntäkoulussa. C-kasetti jokapaikkaisen kuuntelun edistäjänä. Teoksessa Maija Kontukoski ja Tarja Rautiainen-Keskustalo (toim.) *Etnomusikologian vuosikirja 24*. Helsinki: Suomen Etnomusikologinen Seura. (ilmestyy)
- Uimonen, Heikki (2011) *Radiomusiikin rakennemuutos. Kaupallisten radioiden musiikki 1985–2005*. Tampere: Tampere University Press.
- Wallis, Roger & Malm, Krister (1984) *Big sounds from small peoples. The music industry in small countries*. London: Constable.
- van Dijck, José (2009) Remembering Songs Through Telling Stories. Teoksessa Karin Bijsterveld and José van Dijck (toim.) *Sound Souvenirs. Audio Technologies, Memory and Cultural Practices*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 107–119.
- Weber, Heike (2009) Taking Your Favourite Sound Along: Portable Audio Technologies for Mobile Music Listening. Teoksessa Karin Bijsterveld and José van Dijck (toim.) *Sound Souvenirs. Audio Technologies, Memory and Cultural Practices*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 69–82.